НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком од 08. новембра 2021. године на седници Наставно-научног већа Учитељског факултета Универзитета у Београду, образована је Комисија за оцену подобности докторанда Бојане Маринковић и предложене теме докторске дисертације *Лектира у програмима српског језика у разредној настави (1945–2020): историјски, типолошки и методички приступ*. Комисија има част да у вези с тим поднесе

РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно веће Учитељског факултета Универзитета у Београду 8. новембра 2021. године именовало је Комисију за оцену квалификованости кандидата Бојане Маринковић и подобности предложене теме за докторску дисертацију под називом *Лектира у програмима српског језика у разредној настави (1945–2020): историјски, типолошки и методички приступ*.

Комисију чине:

- др Валерија Јанићијевић, председник комисије, ванредни професор на предмету *Методика наставе српског језика и књижевности,* Учитељски факултет Универзитета у Београду,
- др Зорица Цветановић, члан комисије, редовни професор на предмету *Методика наставе српског језика и књижевности,* Учитељски факултет Универзитета у Београду,
- др Зона Мркаљ, члан комисије, редовни професор на предмету *Методика наставе књижевности,* Филолошки факултет Универзитета у Београду,
- др Александар Јовановић, члан комисије, редовни професор на предметима *Увод у тумачење књижевности* и *Српска култура у европском контексту*, Учитељски факултет Универзитета у Београду.
- др Слађана Јаћимовић, ментор, редовни професор на предмету *Увод у тумачење књижевности* и *Српска култура у европском контексту*, Учитељски факултет Универзитета у Београду.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Бојана Маринковић рођена је 1981. године у Београду. Основну и средњу школу завршила је у Гроцкој. Дипломирала је на Учитељском факултету у Београду 2005. године са просечном оценом 9,00. Дипломски рад из *Књижевности за децу* под називом „Рецепција Себичног дива и Срећног принца ученика млађих разреда основне школе“ одбранила је 2005. године са оценом 10. Школске 2019/2020. године уписала је докторске студије на Учитељском факултету у Београду, смер *Методика наставе српског језика и књижевности*. Положила је све испите предвиђене мастер програмом и програмом докторских студија, са просечном оценом 9,86. Радила је, као професор разредне наставе, у Основној школи „Вељко Дугошевић“ у Београду, а од 2008. године ради у Заводу за унапређивање образовања и васпитања у Београду, као саветник у Центру за развој програма и уџбеника, у сектору за Друштвено-хуманистичке и уметничке наставне предмете. Као саветник у Заводу, задужена је да учествује у раду комисија на припреми програма наставе и учења у разредној настави и у процесу одобравања уџбеника и других наставних средстава, а била је и један од водитеља обука за реализацију наставе оријентисане ка исходима учења. Тренутно је ангажована на Учитељском факултету у Београду, на предмету *Методика наставе српског језика и књижевности II*. Бојана Маринковић учествовала је на више научних и стручних скупова. Објављивала је радове у стручним и научним часописима и зборницима.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. „Вечита савременост Бранка Ћопића (Ћопићева дела у новим програмима Српског језика у разредној настави)“, Зборник радова са међународног научног скупа *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе*, Београд, 2020, стр. 276–291, УДК 371.214:821.163.41.09 Ćopić B.; ISBN 978-86-7849-288-4
2. „Методички приступ обради романа *Мој дека је био трешња* Анђеле Нанети (у читанкама за шести разред)*“,* Зборник са међународног научног скупа *Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка учењу и развоју деце*, Београд, 2016, стр. 214–225, UDK 371.3::821,131,1-96-31 821,131,1-31 Naneti A. 372.882:371.3 371.671/.672.046.13; ISBN 978-86-7849-235-8
3. „The quality of educational standards for the subject Social, Environmental and Scientific Education“, *Modern trends in teaching and education,* Univerzitet u Beogradu, Uciteljski fakultet, Srbija, Panstwowa Wyzsza Szkola Zawodowa w Nowym Saczu, Polska, Belgrade – Nowy Sacz, 2015, page 121–136 (коаутор са др Сањом Благданић и др Зорицом Веиновић), ISBN 978-86-7849-213-6
4. „Стилистика и поетика наслова у збирци прича *Башта сљезове боје* Бранка Ћопића“, *Узданица*, Јагодина, 2012, број 1, стр. 45–60, УДК 821.163.41.09-32 Ћопић Б. ИД БРОЈ 192069900; ISSN 1451-673X

5. Питања и налози уз три жанровски различита текста у читанкама и активност ученика“, *Иновације у настави*, Београд, 2011, број 2, стр. 49–63, UDC 371,3::82,09 (075,2); ISSN 0352-2334
6. Бранко Ћопић: *Доживљаји мачка Тоше* – лектира за 2. разред основне школе (приређивање, предговор, методичка апаратура са биографијом писца), Завод за уџбенике, Београд, 2010, ISBN 978-86-17-16547-3
7. „Рецепција бајке *Срећни принц* Оскара Вајлда у млађим разредима основне школе“, Зборник радова са научног скупа *Савремена књижевност за децу у науци и настави*, Јагодина, 2010, књига 10, стр. 501–522, УДК 371, 3::82 821.111,09-344 Вајлд О. 371,311,5 ; ISBN 978-86-7604-093-3

б. Научни и стручни скупови

1. Међународни научни скуп *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе*, Универзитет у Београду – Учитељски факултет, Београд, 20. мај 2019: излагање на тему „Вечита савременост Бранка Ћопића – Ћопићева дела у новим програмима Српског језика у разредној настави“
2. *Конференција XXX Сабор учитеља Србије – Унапређивање наставне праксе кроз размену професионалних искустава,* Економски факултет, Београд, 18. јун 2016: излагање на тему „Нови план уџбеника за први циклус основног образовања“
3. Међународни научни скуп *Дидактичко-методички приступи и стратегије – подршка учењу и развоју деце,* Учитељски факултет, Београд, 20. новембар 2015: излагање на тему „Методички приступ обради романа *Мој дека је био трешња* Анђеле Нанети у читанкама за шести разред“
4. Научни скуп *Методичке иновације у основношколском и предшколском образовању и васпитању,*Учитељски факултет, Београд, 8. децембар 2010: излагање на тему „Положај ученика у дидактичко-методичкој апаратури у читанкама за трећи разред основне школе“
5. Научни скуп *Савремена књижевност за децу у науци и настави*, Педагошки факултет, Јагодина, 20. март 2010: излагање на тему „Рецепција бајке *Срећни принц* Оскара Вајлда у млађим разредима основне школе“

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

На основу увида у биографију и библиографију кандидата, као и потврду о положеним испитима на докторским академским студијама, Комисија сматра да кандидат Бојана Маринковић испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена др Слађана Јаћимовић, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду, на предметима *Увод у тумачење књижевности* и *Српска култура у европском контексту*, на основним студијама, *Академско писање* на мастер студијама и *Савремени токови методике књижевности у разредној настави,* на докторским студијама.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација:

а) Монографије

1. *Путописи српске авангарде*, Српска књижевна задруга, Београд, 2005, стр. 261
2. *Путописна проза Милоша Црњанског*, Учитељски факултет, Београд, 2009, стр. 349
3. *Певање на путу – мотиви путовања у српској поезији 20. века*, Службени гласник, Београд, 2018, стр. 260

б) Научни радови

1. „Тропи и тропични описи у *Коренима* Добрице Ћосића“, *Књижевна историја*, Београд, 2005, XXXVI, бр. 122-123, стр. 29-45
2. „Свест о облику као битан елемент књижевног развоја“, *Књижевна историја*, Београд, 2005, XXXVII, бр. 125-126, стр. 259-266
3. „Елементи медијске културе у књижевности за децу Душана Радовића“, зборник *Душан Радовић и развој модерне српске књижевности*, Учитељски факултет, Београд, 2008, стр. 59-68.
4. „Мотив суровости у романима Гроздане Олујић“, зборник *Бунтовници и сањари – књижевно дело Гроздане Олујић,* Учитељски факултет, Београд, 2010, стр. 59-70
5. „Укрштај документарног и фикционалног – брисање граница између књижевних и некњижевних жанрова у путописним репортажама српске авангарде“, *Studia slavica XVII/2 – IV Symposium Opoliensis – Granice w literaturze / Literatura I jej granice,* Opole, Krakov, 2013, str. 53-64. ISBN 978-83-7395-564-6 (Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego)
6. „*Ламент над Београдом* – песничке кординате једне судбине“, зборник *Милош Црњански: поезија и коментари*, Институт за књижевност и уметност, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Матица Српска, Београд – Нови Сад, 2014, стр. 254-266. 821.163.41.09-1 Црњански М. (082) ISBN 978-86-6153-196-5 (ФФ)
7. „Путописи у настави српског језика и књижевности“, *Иновације у настави*, бр. 4, 2015, стр. 64−69. ISSN 0352−2334; UDC 370.8
8. „Сукоб различитих култура у метежу историје – *Зимско љетовање* Владана Деснице“, *Научни састанак слависта у Вукове дане* 45/2, Међународни славистички центар, Чигоја, Београд, 2016, стр. 323-330
9. „Од невештих почетака до зенита у авангарди – књижевноисторијски развој путописног жанра у српској књижевности“, зборник *Седьмые и Восьмые Андреевские чтения, XLV Международная филологическая научная конференция, Филологический*

факултет Санкт-Петербург, Санкт-Петербургскы государственный университет Филологический факультет, 2016, стр. 60-67

10. „Временске и космичке прилике у контексту ерозије идентитета – *Роман о Лондону Милоша Црњанског*“, Il SoleLuna presso gli slavi meridionali II, Collana di studi slavi diretta da Giovanna Brogi Bercoff e Mario Enrietti, Italy, 2017, стр. 201-212
11. „Андрић и Бајрон или Преображај лепотом – `Бајрон у Синтри` као предлог за школску лектиру“, *Иновације у настави*, бр. 3, 2017, стр. 75-81. ISSN 0352-2334; UDC 821.163.41-93.09 doi.10.5937/inovacije1703075
12. „Пишчева модерност и критичарски хоризонт очекивања – збирка *Лица* Иве Андрића“, зборник радова *Дело Иве Андрића*, уредник Миро Вуксановић, САНУ, Београд, 2018, стр. 129-140. ISBN 978-86-7025-773-3
13. „Између суровости и праштања – контекстуализација романа *Преживети до сутра* Гроздане Олујић“, *Узданица*, бр. 1, год. XVI, нова серија, 2019, стр. 61-68. ISSN 1451-673X; UDC 81.82 -7.01 -37.01
14. „Реформа програма наставе књижевности у средњим школама – изазови и ограничења“, зборник радова са међународног научног скупа *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању*, Учитељски факултет, Београд, 2020, стр. 352-358
15. „Статус романа у програмима основних и средњих школа“, *Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia 11: Annales Universitas Paedagogicae Crakoviensis,* Marek Pieniążek, Marta Shymanska, (ed.), Didacticam Litterarium 11, Folia 315, 11. 2020, стр. 141-152. ISSN 2082-0909

Проф. др Слађана Јаћимовић наставник на основним, мастер и докторским студијама Учитељског факултета. Аутор је више значајних студија и текстова о књижевности и о настави књижевности. Приредила је две књиге критичких издања у оквиру сабраних дела Иве Андрића и Милоша Црњанског. Уредник је критике у *Књижевној историји*, и члан више књижевних жирија. Акредитована је за наставника и ментора на докторским студијама на Учитељском факултету. До сада је била ментор и члан комисије за одбрану више докторских дисертација. Комисија сматра да проф. др Слађана Јаћимовић испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област *Методика наставе српског језика и књижевности*.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1. Формулације назива теме (наслова)

Комисија закључује да је назив тезе *Лектира у програмима српског језика у разредној настави (1945–2020): историјски, типолошки и методички приступ* прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. Предмет и циљ дисертације

Дисертација Бојане Маринковић има за предмет свог истраживања испитивање статуса лектире у наставним програмима српског језика за разредну наставу у периоду

од 1945. до 2020. године и места и улоге лектире у образовању и васпитању ученика млађих разреда основне школе. Предложена тема је врло сложена. Она обухвата период од седам и по деценија, од тренутка кад лектира у програму није била стриктно прописана, закључно са двадесетом годином двадесет првог века и структурно веома сложеним програмима.

Кандидат ће тумачити структуру и концепцију наставних програма за период који се у раду истражује, њихов садржај и упутства за њихову реализацију. Са књижевнотеоријског аспекта, кандидат ће истраживати и анализовати типове и врсте књижевних текстова датих лектиром, њихову заступљеност према жанровским, тематским и стилским особеностима.

Од кандидата се очекује да са овог становишта битно допринесе опису развоја методике наставе књижевности, односно да утврди и опише како програмска решења утичу на наставу књижевности. Предмет истраживања представљаће управо методички приступ одабраним делима која чине обавезни део лектире важећих наставних програма. Са методичког аспекта, кандидат ће сагледати како се у актуелним читанкама приступа дужим прозним делима која су прописана програмом и шта је то што се читанкама нуди мимо обавезних програмских текстова.

Истраживачки циљеви докторске дисертације *Лектира у програмима српског језика у разредној настави (1945–2020): историјски, типолошки и методички приступ* усмерени су на неколико аспеката: 1. сагледавање места и улоге лектире у образовању и васпитању ученика најмлађег школског узраста; 2. утврђивање статуса лектире у наставним програмима српског језика за разредну наставу за период од 1945. до 2020. године; 3. анализу читанки, као најважнијих уџбеника српског језика у разредној настави, које репрезентују период који се посматра; 4. у контексту лектире у актуелном програму, проучавање неколико важних методичких питања (судбина дужих прозних дела у програмима и читанкама; могућност „изборности“ лектире која је одређена важећим програмом; могућност избора лектире које нуде читанке мимо лектире прописане програмом).

3. Опис садржаја дисертације (структура по поглављима)

Остваривање циљева истраживања захтева да се на самом почетку рада крене од појмовног одређења лектире у ширем и ужем смислу, да се да преглед дефинисања овог појма кроз историју науке о књижевности, са освртом на то шта се под лектиром у самом раду подразумева – све оно што је протеклих седам деценија било обавезно за читање у млађим разредима основне школе (а што је, превасходно, било одређено наставним програмима српског језика за читање кроз наставу српског језика). Након тога, испитаће се значај и улога лектире у образовању и васпитању ученика млађих разреда основне школе (увидом у релевантне научне студије и анализом законске регулативе из области образовања и васпитања), а у односу на актуелну тему *кризе читања* испитаће се и могући начини мотивације најмлађих ученика за читање.

Са циљем да се пружи целовита слика о статусу лектире у последњих седам и по деценија, наредно поглавље чиниће приказ резултата до којих се дошло анализом

програма српског језика у периоду од Другог светског рата до данас. Биће приказана структура и коцпеција анализираних наставних програма, а посебна пажња биће посвећена утврђивању положаја који је лектира имала током овог периода (једно време текстови за тумачење у разредној настави нису били прописивани програмом; затим су понуђени интегрално за сва четири разреда, с тим да је учитељ сам бирао које ће анализирати; затим је имала статус школске и домаће лектире, да би наредним реформама та подела била укинута па поново уведена).

Историјско-типолошким приступом биће установљена заступљеност текстова у лектири у претходних седамдесетак година. Биће начињен њихов попис према жанровској припадности, према томе кад су, у односу на моменат првог објављивања, нашли своје место у програмима и др. Приказ и анализа заступљености текстова у лектири требало би да покаже начин којим су нека дела налазила пут до тога да постану обавезни део лектире, односно који критеријуми су утицали на то да се одређено дело нађе у рукама ученика, које су теме биле доминантне у посматраном периоду, затим да прикаже који су то домаћи или страни писци стално присутни у лектири, који су у неком тренутку изостављени или, пак, никада нису ни добили своје место у програмима за разредну наставу.

У односу на податке до којих ће се у истраживању доћи, у наредном поглављу биће сагледане промене које су пратиле народну књижевност у програмима за разредну наставу, а затим ће бити описани место и положај неколико најзаступљенијих писаца у програму – за које ауторе се може тврдити да су *школски писци*. Овим ће се отворити и питање одређења *књижевног канона* и *књижевно-образовног канона*, као и њиховог међусобног односа. У том смислу, а на основу добијених резултата и увидом у прописе из области просвете, биће описане и процедуре којима су се доносили наставни програми српског језика, и како су се и по којим критеријумима одређивала дела која су чинила лектиру (да ли су на избор утицали пре свега књижевни или пак некњижевни критеријуми).

Анализа „Објашњења“ и „Упутстава“ која су била саставни део већине програма требало би да укаже и на тенденције које су се јављале у методици наставе књижевности – на које се методичке поступке и приступе указивало учитељима некада а на који начин се то чини данас у савременим програмима, на усвајању којих функционалних појмова и знања из књижевности се стављао акценат, да ли су књижевна дела служила као средство за вежбање читања, писменог и усменог изражавања или усвајање граматичких и правописних правила или је програм упућивао на *праву наставу књижевности*, да ли је фокус био на педагошкој, естетској или васпитној функцији књижевности, да ли су и колику слободу учитељи имали у избору књижевних дела, и која су им стручна и методичка знања била за то потребна.

Као прилози истраживању биће израђени графички прикази о заступљености књижевних и некњижевних текстова који су чинили лектиру за разредну наставу у последњих седам деценијама, по различитим критеријумима (однос лирских, епских, драмских дела, као и научно-популарних дела; однос дела из уметничке и народне књижевности; однос дела домаћих и светских писаца и сл; однос времена објављивања одређеног дела и тренутка када оно налази своје место у лектири). Међу овим прилозима наћи ће се и приказ структуре лектире, онако како је у програмима, у посматраном

периоду, објављивана. При утврђивању заступљености текстова који су чинили прописану лектиру, биће прегледане и читанке које су се користиле у назначеном периоду (посебно оне које су важиле у времену када лектира није прописивана програмом), како би се утврдио однос према програму, колико су биле његова допуна као и на који начин се деловало на ширење и развој опште културе код ученика и још значајније – књижевне културе.

Посебно поглавље биће посвећено разматрању неколико битних методичких питања, у контексту актуелне лектире. Веома је важно како се у програмима и читанкама приступа дужим прозним делима – како су дата, у целини или у одломцима, који су одломци истакнути, како се контекстуализују, као и која их методичка апаратура прати. Биће размотрено и питање усмерене изборности текстова из лектире које одликује нове програме наставе и учења. Анализом одређеног узорка читанки, које су тренутно у употреби у прва четири разреда основне школе, утврдиће се шта је то што се мимо лектире прописане програмом нуди ученицима за читање и тумачење на часу, а што је одређено слободним избором аутора читанки.

У закључном делу рада кандидат ће сумирати резултате књижевних и методичких истраживања и поставити их у шири оквир савремене наставе књижевности у млађим разредима и наставе књижевности уопште.

4. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидат је приложио прелиминарну библиографију од седамдесетак библиографских јединица релевантних за проучавање теме. Овде наводимо јединице значајне за истраживање.

Предвиђена литература:

1. Абот (2009): Портер Х. Абот, *Увод у теорију прозе,* превела Милена Владић, Београд: Службени гласник.
2. Aristotel(1982): *O pesničkoj umetnosti*, Beograd: Rad.
3. Андрић (2002): Милка Андрић, *Методички прилази књижевноуметничком делу*, Београд: Завод за уџбенике.
4. Бајић (2008): Љиљана Бајић, „Подстицаји настави српског језика и књижевности“, *Књижевност и језик*, бр. 1–2, Београд: Друштво за српски језик Србије, 223–229.
5. Бајић (2009): Љиљана Бајић, „Стваралачке активности ученика поводом тумачења“, *Књижевност и језик*, бр 1–2, Београд: Друштво за српски језик Србије, 13–23.
6. Банђур и Поткоњак (2002): Вељко Банђур и Никола Поткоњак, *Истраживање у школи*, Ужице: Учитељски факултет у Ужицу.

7. Bežen (2008): Ante Bežen, *Metodika – znanost o poučavanju nastavnog predmeta (Epistemologija metodike u odnosu na pedagogiju i edukologiju – s primjerima iz metodike hrvatskoga jezika),* Zagreb: Učiteljski fakultet, PROFIL.
8. Буђевац и Бауцал (2014): Невена Буђевац и Александар Бауцал, „Развој читалачке писмености током прва четити разреда основне школе“, *Иновације у настави*, бр. 2, Београд: Учитељски факултет, 22–32.
9. Вилотијевић (1999): Младен Вилотијевић, *Дидактика 3, организација наставе,* Београд: Учитељски факултет.
10. Вилотијевић (2000): Младен Вилотијевић, *Дидактика, дидактичке теорије и теорије учења,* Београд: Научна књига и Учитељски факултет.
11. Вуковић (1996): Ново Вуковић, *Увод у књижевност за децу и омладину*, Подгорица: ИТП „УНИРЕКС“.
12. Вучковић (2006): Дијана Вучковић, *Теорија рецепције у настави књижевности у млађим разредима основне школе*, Подгорица: Филозофски факултет – Никшић.
13. Данојлић (2004): Милован Данојлић, *Наивна песма – огледи и записи о дечијој књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
14. Деретић (2000): Јован Деретић, *Српска народна епика,* Београд: Филип Вишњић.
15. Ивић и др. (2013): Павле Ивић, Оливера Гајић, Миланка Маљковић и Софија Кошничар, *Читањем ка стварању – стварањем ка читању*, Нови Сад: Градска библиотека Нови Сад.
16. Ивић, Гајић и Маљковић (2007): Павле Илић, Оливера Гајић и Миланка Маљковић, *Криза читања, комплексан педагошки, културолошки иопштедруштвени проблем,* Нови Сад: Градска библиотека Нови Сад.
17. Илић (1983): Павле Илић, *Ученик, књижевно дело, настава*, Загреб: Школска књига.
18. Јанићијевић (2007): Валерија Јанићијевић, *Родови и врсте у настави књижевности (у млађим разредима основне школе)*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
19. Јанићијевић (2016): Валерија Јанићијевић, *Теорија књижевности у разредној настави*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
20. Janićijević, Marković i Mitrović (2018): Valerija Janićijević, Bojan Marković i Milena Mitrović, „Od obavezne lektire do ljubavi prema čitanju – kroz nastavne programe od Drugog svetskog rata do današnje reforme“, u: Orel, M. i Jurjevčič, S. (ur.). *Sodobni pristopi* poučevanja prihajajočih generacij Ljubljana: EDUvision, 314–330.
21. Јанићијевић (2020): Валерија Јанићијевић, „Исходи и лектира – кроз нове програме за разредну наставу књижевности“, у: *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе* (ур. Зорана Опачић и Горан Зељић), Београд: Учитељски факултет, 250–263.
22. Јаћимовић (2008): Слађана Јаћимовић „Статус романа у програмима основних и средњих школа“, у: *Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia 11: Annales Universitas Paedagogicae Crakoviensis,* Marek Pieniążek, Marta Shymanska, (ed.), Didacticam Litterarium 11, Folia 315, 11. 2020, стр. 141-152. ISSN 2082-0909

23. Јовановић (1984): Александар Јовановић, *Како предавати књижевност*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
24. Јовановић (1999): Александар Јовановић, „Од разумевања ка знању, од знања ка оцењивању“, *Методичка пракса*, бр. 3, Београд: Школска књига ДОО, 13–23.
25. Јовановић (2006): Александар Јовановић, „Разумевање књижевног текста у односу с другим наставним предметима – теоријско-методички аспект“, у: *Иновације у настави*, бр. 19 (1), Београд: Учитељски факултет, 97–106.
26. Јовановић (2015): Александар Јовановић, „Бранко Ћопић, школски писац“, у: „Од фонеме ка тексту, од текста ка култури: о настави српског језика и књижевности“, тематски број (ур. Александар Јовановић), *Иновације у настави*, Београд: Учитељски факултет, 28 (4), 70–75.
27. Јовановић (2015): Александар Јовановић, „Српски језик и књижевност: наставни предмет, предмет идентитета и културе“, у: „Од фонеме ка тексту, од текста ка култури: о настави српског језика и књижевности“, тематски број (ур. Александар Јовановић), *Иновације у настави*, Београд: Учитељски факултет, бр. 28(4), 9–12.
28. Јовановић (2002): Зорица Јовановић, *Обрада домаће лектире у млађим разредима основне школе*, Београд: Антуријум.
29. Kennedy (2007): Declan Kennedy, *Писање и употреба исхода учења – практични водич,* Београд: Темпус канцеларија у Србији (Фондација Темпус).
30. *Лексикон образовних термина* (2014), Београд: Учитељски факултет.
31. Лешић (2011): Зденко Лешић, *Језик и књижевно дјело,* Београд: Службени гласник.
32. Лешић (2010): Зденко Лешић, *Теорија књижевности,* Београд: Службени гласник.
33. Лучић-Мумлек (2004): Ката Лучић-Мумлек, *Лектира у разредној настави – методички приручник*, Загреб: Школска књига.
34. Љуштановић (2009): Јован Љуштановић, *Брисање лава, Поетика модерног и српска поезија за децу од 1951 до 1971. године*, Нови Сад: Дневник.
35. Маринковић (2003): Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Београд: Креативни центар.
36. Марјановић (1998): Воја Марјановић, *Дечја књижевност у књижевној критици*, Београд: BMG.
37. Марковић (1984): Слободан Ж. Марковић, *Антологија српске приче за децу*, Београд: Српска књижевна задруга.
38. Матијевић и Георгијев (2014). Милица Матијевић и Елизабета Георгиев, *Култура читања, Право детета и обавезе библиотекара,* Лазаревац: Библиотека „Димитрије Туцовић“, Лазаревац.
39. Милатовић, В. (2002): Вук Милатовић, *Антологија српске родољубиве поезије*, (са В. Цветановићем и А. Јовановићем), Београд: Учитељски факултет.
40. Милатовић (2007): Вук Милатовић, *Усмено и писмено изражавање*, Београд: Цет/Рачунарски факултет.
41. Милатовић (2019): Вук Милатовић, *Методика наставе српског језика и књижевности у млађим разредима основне школе* (приредиле Зорица

Цветановић, Валерија Милошевић и Вишња Мићић), Београд: Учитељски факултет.
42. Мркаљ (2007): Зона Мркаљ, *Од буквара до читанке,* Београд: Учитељски факултет.
43. Мркаљ и Плут (2007): Зона Мркаљ и Дијана Плут, „Квалитет читанки за млађе ученике основне школе“, у: *Квалитет уџбеника за млађи школски узраст*, (ур. Дијана Плут), Београд: Институт за психологију Филозоског факултета, стр. 51–94.
44. Мужић (1968): Владимир Мужић, *Методологија педагошких истраживања*, Сарајево: Завод за издавање уџбеника.
45. Николић (2009): Милија Николић, „Истраживачко поступање у настави српског језика“, *Књижевност и језик*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије. Друштво за српски језик и књижевност Црне Горе, бр 1–2, 69–83.
46. Николић (2012): Милија Николић, *Методика наставе српског језика и* књижевности, Београд: Завод за уџбенике.
47. Огњановић (1999): Драгутин Огњановић, *Звездано јато, књижевност за децу за учитеље и студенте учитељских факултета*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
48. Опачић (2019): Зорана Опачић, *(Пре)обликовање детињства*, Београд: Учитељски факултет.
49. Опачић (2018): Зорана Опачић, *Антологија књижевности за децу I*, Нови Сад: Издавачки центар Матице српске.
50. Опачић (2018): Зорана Опачић, *Антологија књижевности за децу II*, Нови Сад: Издавачки центар Матице српске.
51. Опачић (2020): Зорана Опачић, „Савремена књижевност у наставним плановима и програмима за више разреде основне школе – пут ка превазилажењу кризе читања“, у: *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе* (ур. Зорана Опачић и Горан Зељић), Београд: Учитељски факултет, 329–341.
52. Опачић (2011): Зорана Опачић, *Наивна свест и фикција*, Нови Сад: Змајеве дечје игре.
53. Опачић (2015): Зорана Опачић, „Претпостављени читалац (културни и идеолошки контекст књижевности за децу)”, *Иновације у настави*, Београд: Учитељски факултет, 4, 18–28.
54. Опачић (2017): „Видови идеолошког дискурса у књижевности за децу и младе”, *Иновације у настави*, Београд: Учитељски факултет, 3, 117–128.
55. Пешић и Милошевић (1984): Радмила Пешић и Нада Милошевић-Ђорђевић, *Народна књижевност*, Београд: ИРО „Вук -Караџић“.
56. Пијановић (2005): Петар Пијановић, *Наивна прича – српска ауторска проза за мале људе и велику децу, жанрови и модели*, Београд: Српска књижевна задруга.
57. Поповић (1959): Богдан Поповић, *Огледи и чланци из књижевности,* Београд: Просвета.
58. Петровић, Т (2008): Тихомир Петровић, *Историја српске књижевности за децу,* Нови Сад: Међународни центар књижевности за децу, Змајеве дечје игре.

59. Радуловић (2008): Оливера Радуловић, *Тумачење књижевног дела и методика наставе* – 1. део, Нови Сад: Orpheus.
60. Радуловић (2011): Оливера Радуловић, *Нове научне методологије у настави књижевности,* Нови Сад: Orpheus.
61. *Речник књижевних термина* (1985): уред. Драгиша Живковић, Београд: Институт за књижевност и уметност, Нолит.
62. Станковић Шошо (2020): Наташа Станковић Шошо, „Народна (усмена књижевност у реформисаним програмима за основну школу)“, у: *Програмске (ре)форме у образовању и васпитању – изазови и перспективе* (ур. Зорана Опачић и Горан Зељић), Београд: Учитељски факултет, 235–250.
63. Солар (1989): Миливој Солар, *Теорија књижевности.* Београд: Школска књига.
64. Турјачанин (1974): Зорица Турјачанин, *Методички приступ роману за децу,* Сарајево: Завод за издавање уџбеника.
65. Хант (2013): Питер Хант, *Тумачење књижевности за децу* (приредила и пропратне текстове написала Зорана Опачић), Београд: Учитељски факултет.
66. Цветановић (2012): Зорица Цветановић, *Читанка у разредној настави*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
67. Цветановић и Јанићијевић, (2016): Зорица Цветановић и Валерија Јанићијевић, „Literary texts in the early teaching of reading and writing“. In: I. Radovanović, Z. Zaclona (Ed.): *Modern trends in teaching and education* (139–151). Belgrade: Nowy Sącz: University of Belgrade, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.
68. Цветановић, Милатовић и Јовановић (1995): Владимир Цветановић, Вук Милатовић и Александар Јовановић, *Методика наставе српског језика и књижевности (избор текстова за студенте учитељских факултета),* Београд: Учитељски факултет у Београду.
69. Цветановић, Милатовић и Јовановић (2002): Владимир Цветановић, Вук Милатовић и Александар Јовановић, *Књижевност – избор књижевнонаучних текстова за студенте учитељских факултета*, Београд: Учитељски факултет у Београду.
70. Црнковић (1967): Милан Црнковић, *Дјечја књижевност,* Загреб: Школска књига.
71. Црнковић (1987): Милан Црнковић, *Сто лица приче,* Загреб: Школска књига.

Извори

Читанке које су коришћене у разредној настави у периоду од 1945. до 2020. године.
Закони и подзаконски акти из области просвете из периода од 1945. до 2020. године.

5. Основне хипотезе од којих ће се поћи у истраживању

У складу са циљем и задацима постављене су следеће хипотезе истраживања: 1. Лектиром која је дата кроз наставу књижевности у разредној настави, остварују се бројни

књижевни, културни и морални циљеви и задаци и, у новије време, достижу се очекивани исходи. 2. Лектира је чинила неизоставни део наставних програма српског језика, у протеклих седам и по деценија. 3. Статус лектире у периоду који се истражује није увек био исти. 4. Лектиру су чинили текстови различитих жанрова, домаћих и страних писаца. 5. На избор текстова утицали су књижевни, али и некњижевни критеријуми. 6. У лектири су се издвојили стално присутни писци и текстови. 7. Наставни програми српског језика су углавном указивали на могуће методичке приступе у тумачењу прописаних књижевних дела. 8. Читанке, које прате тренутно важећи програм наставе и учења, садрже одломке дужих прозних текстова и упућују на њих. 9. Изборност дата програмом је усмерена. 10. У актуелним читанкама има текстова који иду мимо лектире прописане програмом који одговарају дечјем сензибилитету и имају већи мотивациони потенцијал за читање код ученика.

6. Методе које ће се у истраживању применити

Предложена дисертација биће упоредно-аналитичког карактера ослоњена на књижевноисторијска, књижевноинтерпретативна, педагошка и методичка истраживања. У току истраживања биће коришћен метод анализе садржаја и дескриптивна метода. Ради уопштавања резултата користиће се синтеза. Кандидат ће бити у обавези да прецизно одреди термине које користи, да методички утемељи свој рад како би ова дисертација била теоријски и методолошки заснована.

7. Очекивани резултати и научни допринос

Допринос докторске дисертације посвећене испитивању места, улоге и статуса лектире у наставним програмима српског језика у разредној настави (1945–2020) вишеструк је у контексту осветљавања књижевноисторијских и просветних прилика, али и књижевнотеоријских и методичких утемељења наставе књижевности. Претпоставља се да ће бити уочени, издвојени и описана принципи и начела дела и писци налазили своје место у обавезној лектири. Свеобухватним приказом анализе садржаја књижевности из наставног програма српског језика добићемо на једном месту слику о томе која су дела била обавезна у основној школи, што заправо значи да се са њима сусретао, или сусреће, и да их је тумачио, или тумачи, сваки ученик у Србији. Уз то, истраживање ће допринети детаљном историјском прегледу развоја коцепције наставног програма српског језика и осветлиће пут развоја методике наставе књижевности који се огледа и кроз њено деловање на развој и мењање наставних програма срспког језика.

Претпоставља се да ће практични резултати ове дисертације бити од вишеструке користи за доносиоце наставних програма, комисије које их предлажу, ауторе уџбеника и учитеље. Потпуније сагледавање начина и принципа којима се праве програми и пишу уџбеници, јача свест свих учесника у наставном процесу у целини, дометима и смислу наставних програма, али и одговарајућем методичком приступу сваком књижевном

тексту. Само на овај начин тексту се не приступа механички него са свешћу о његовом месту и улози у програму књижевности као и правим разлозима зашто је предложен за обраду младим читаоцима – ученицима. У крајњем исходу резултати ове дисертације би, преко свих ових учесника у наставном процесу, требало посредно да допру до ученика, да оснаже њихово разумевање књижевног дела и да их охрабре да заволе књижевност.

Свим наведеним елементима истраживања, теоријским и методичким, утврдиће се целовита слика о месту, значају и статусу лектире у разредној настави и понудити могућа, а остварива решења њеног унапређивања.

На основу изложеног Комисија очекује да ће ова докторска дисертација бити значајан допринос у области *Методике наставе српског језика и књижевности*, те да ће дати вредне резултате у погледу побољшања наставне теорије и праксе. План истраживања кандидат је добро поставио и битна питања ваљано истакао.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА

Предложена докторска дисертација Бојане Маринковић била би једна од првих студија којом се испитује статус лектире у разредној настави и даје историјски, типолошки и методички преглед текстова који су у њој заступљени, за период од 1945. до 2020. године.

Посебан њен значај огледа се у напору да се сагледа место и образовни и ширекултурни значај тумачења текстова прописаних лектиром у настави књижевности за ученике млађег узраста. Истраживање ће допринети детаљном историјском прегледу развоја коцепције наставног програма српског језика. Осим тога, биће посебно размотрена питања народне књижевности, школских писаца, књижевног и књижевно-образовног какона. Рад пред нама требало би да понуди и могуће идеје за методичко моделовање дужих прозних текстова у будућим читанкама и укаже савремена која би уласком у лектиру могла да допринесу мотивисању ученика за читање.

Уверени смо да ће ова докторска дисертација бити значајан допринос *Методици наставе српског језика и књижевности* у разредној настави и да ће својим резултатима дати релативну заокружену слику о питању лектире.

На основу наведених података о кандидату, Комисија је мишљења да је кандидат Бојана Маринковић подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема *Лектира у програмима српског језика у разредној настави (1945–2020): историјски, типолошки и методички приступ* одговарајућа за израду докторске дисертације у научној области *Методика наставе српског језика и књижевности*.

На основу наведених података о ментору, Комисија констатује да је др Слађана Јаћимовић подобна за ментора предложене докторске дисертације.

Након детаљних увида, Комисија предлаже Наставно-научном већу Учитељског факултета Универзитета у Београду да прихвати реферат о квалификаности кандидата Бојане Маринковић и подобности теме докторске дисертације *Лектира у програмима српског језика у разредној настави (1945–2020)*: *историјски, типолошки и методички приступ*, а да се за ментора именује др Слађана Јаћимовић, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду.

У Београду,
29. 11. 2021.

Чланови комисије:

_____

др Валерија **Јанићијевић**, ванредни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду, председник

_____

др Зорица **Цветановић**, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду, члан

_____

др Зона **Мркаљ**, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, члан

_____

др Александар **Јовановић**, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Београду, члан